



# A magyar nőmozgalom régi dokumentumai

## BEVEZETÉS.

A modern nőmozgalom írott emlékei a tizennyolcadik század utolsó évtizedeiből datálódnak. Nem, mintha ezen idő előtt tollal írtak volna a nő emberi egyenértékének elismerése mellett. Az ókor íróit tekintetbe sem véve csak a középkor modern szellemű irataira utalunk.<sup>1)</sup>

De ezek jobbára egyes magasan fejlett egyéneknek – csak jóval megjelenésük után méltatott – irodalmi munkái, amelyek a maguk idején nem tettek és az irodalom forgalmának nehézségei miatt nem is tehettek a tömegre különösen a nők tömegére megfelelő hatást.

Az 1780-as év körül kelt munkák már tömegmozgalmak előjelei vagy éppen már tömegmozgalmakból kifolyólag íródtak. Úgy

\*) Christine de Pisán (francia író a XV. sz.) „La cité des Dames” című könyvében a nő tudományos kiképzése érdekében emel szót.

Cornelius Agrippa von Nettesheim: „De nobilitate et praecellentia foemini sexus” 1505-ben latinul, 1721-ben német fordításban: „Des Gornelii Agrippae anmuthiges und curieuses Tractätgen von dem Vorzug des weiblichen vor dem männlichen Geschlecht” címen jelent meg.

Modesta di Pozzo di Torci a nők fölényét hangsúlyozó iratai 1595-ben jelentek meg.

Daniel Defoe: „Essay on projects” London 1697-ben a nőképzés mellett szól.

Mary Astell: „A serious proposal to the Ladies for the advancement of their true and greatest interest. By a Lover of her sex. London 1694. stb. stb.

a franciák, mint az angolok és a németek erre az időre teszik modern értelemben vett nőmozgalmuk keletkezését.

*Franciaországban Condorcet* filozófiai műveiben<sup>1)</sup> magvas fejtegetéseket szán a nőmozgalomnak. Többek között 1789-ben a „Journal de la Sociéte”-ben éles cikkel kel ki a forradalom ellen, amely az emberi egyenjogot mélyen sértette, amikor a polgári jogokból kizárta a nőket. A nők egyenjogúsítása, körül folyó vitában ma használt pro- és contraérvek hajszálnyi változatosság nélkül ismétlik Condorcet és kortársai érveit és a már általuk vitatott ellenérveket.

*Angolországban* nő állt a szellemi mozgalom élén. *Mary Wollstonecraft* 1792-ben adta ki minden ízében radikális, „Vindication of the rights of women” című munkáját, melyben a nőkérdés minden problémáját érinti, amikor a nő gazdasági függetlenségi a nemek közös oktatását és sok egyebet követel, ami részben még ma is csak követelése a nőmozgalomnak. *Wollstonecraft* munkáját rögtön több nyelvre fordították. Nyomában élénk, heves támadások keltek, amelyeket a szerző és hívei tudományos tárgyilagossággal, de alkalomadtán tüzes szenvedélyességgel is cáfoltak.

Ugyancsak 1792-ben *Berlinben* névtelenül jelent meg az „Über die bürgerliche Verbesserung; der Weiber” című munka,<sup>2)</sup> melynek szerzőjéül később „*Theodor Gottlieb von Hippel, der zeit dirigierender Bürgermeister, Geheimer Kriegsrat und Stadpräsident von Königsberg*” jelentkezett.

Ő is fellázad a francia forradalom szükkeblősége ellen és óva int a rabszolgaság minden formájától, mert „ha a rabszolgaságot csak egyetlen egy vonatkozásban is megtűrjük, az hovatovább mindeneget újból rabszolgaságba dönt.” A közös oktatásban és a nő gazdasági függetlenítésében látja ő is a helyzet javulását; feltétlenül szükséges eszközeit. A politikai egyenjogúsítást pec nemcsak az emberi jog, hanem az *állam javának* szempontjáig követeli.

Condorcet, *Wollstonecraft* és *Hippel* idejében Magyarországon is napirenden volt a kérdés. Így az 1783-ban megjelent, „Meg-

<sup>1)</sup> L. Oeuvres de Condorcet publiées par A. Condorcet-O’Gonaor et M. F. Arago. Paris 1847.

<sup>2)</sup> 1903-ban Hermann Seemann Leipzig, újból kiadta.

mutatás, hogy az asszonyi személyek nem emberek” című mérges, kis röpirat sejteti velünk, hogy a nők öntudatra ébredhettek. A női öntudat megnyilvánulásai után ugyanis rendszeren – mint eső után a gomba: mérgesebbnél mérgesebb „vádíratok” ütik fel a fejüket; manapság éppen úgy, mint hajdanta. A „Megmutatásra” 1785-ben felelt „Carberi Anna kis-asszonynak kedvesséhez írt levele, melyben megmutatja, hogy: az asszonyi személyek emberek” című röpirat, amely megíródott, mert „az egész könyvtartó almáriumban egy levelet sem találok, mely Nememet védelmezné”. E polémiát gyorsan egymásután követik a vádaskodó és a védő iratkák.

A magyar nőmozgalom újjáébredésének korában az érdeklődés természetesen erre az irodalomra irányul. A nőmozgalom eredetét kutatva, a régi magyar szellemi életnek csodálatosan friss, lüktető étellel teli megnyilvánulásaira bukkanunk a Magyar Nemzeti Múzeum irattárában és könyvtárában. Az ott felhalmozott anyag között szerényen meghúzódó füzetek közül néhányat ki kell ragadni, hogy a nőmozgalom iránt érdeklődők könnyebben megismerhessék a kultúrtörténeti szempontból felette érdekes dokumentumokat.<sup>1)</sup>

A Nemzeti Múzeumban őrzött idevágó munkák mindenekelőtt [ékes bizonyítékai annak, hogy az utolsó évtizednek hazánkban keletkezett nőmozgalma nem idegen földből erőszakosan átplántált törzs, mint ahogy a nőmozgalom ellenzői állítják, nem magyartalan, erőszakos áramlat, hanem társadalmi életünk ősi talajában szilárdan gyökerező, meg-megszakadt, de mindig újból a korának megfelelő módon megnyilvánuló mozgalom.

Ezek a bizonyítékot egyben megcáfolják azt a sűrűn hangoztatott okoskodást is, hogy: *magyar* nőmozgalom természetellenes dolog, mert a magyar asszony lelkének nem felel meg a „szabadság, a polgári egyenjogúsítás megkívánása”.

Az elavult régi füzetekből a polgári, az emberi szabadság megkívánásának lángoszlopai törnek felénk. Melegen, bensőségesen, sokszor szilaj szenvedély hangján kéri-követelik a „Magyar Nemes asszonyok” jussukat a Szabadságból, amely nélkül – helyesen

<sup>1)</sup> Kivonatosan Bányay Elemér dr. a Pesti Naplóban több cikkben ismertette ezeket.

ismerték fel – sohasem fejlődtek tökéletes emberekké. A rendi társadalomban a főúri asszonyoknak az özvegyeknek, közvetve bár, de aktív politikai joguk volt. Követet küldhettek az országgyűlésre, míg a köznemes asszonyok még a gallériákról sem hallgathatták az országos tárgyalásokat. Politikai mozgalom kezdete tehát az, amikor az egyszerű nemes asszonyok mindenekelőtt azért a jogért kelnek síkra, hogy a maguk és a gyermekeik szellemi javára legalább passzív részt vehessenek az országgyűlésen.

A női szabadság szükségének erős átérzését tükröztetik az elavult füzetkék.

„Mi, kedves férjeink szint’ olly’ Nemesi jussal bírunk, mint Ti, szint’ úgy fele-részt tesszük az Hazának, mint Ti, nints is világos törvény arról, hogy a’ Magyar Nemes Asszonyságok szint’ olly, szabadok ne legyenek, mint Ti” – „Most nyissatok nekünk tágasabb kaput a velünk született szabadságra” – „Mit várhattok, ha vérünk nem az igazi Nemes Szabadságért buzog?” – „Az felelitek: illetlenség az asszonyt az Ország-gyűlésébe bé-botsátani – mi köze az Asszonyoknak az Ország dolgával? Rokka az ő kezébe, nem Ország dolga, s. a. t.” – „Hogy pedig azt mondjátok, hogy nints köze az asszonynak az Ország dolgával, *azt el nem szenvedhetjük!*” – Figyelmeztetés, követelés, egy kis szelíd fényezetés: ezek váltakoznak „A’ magyar Anyáknak az Ország-Gyűlésére egybegyűlt Ország-Nagyai ‘s magyar atyák elejébe terjesztett alázatos kéréssek”-ben, amely mindössze azt kérte, hogy a nők jelen lehessenek a törvényhozás tanácskozásainál.

*Bárány Péter* a magyar anyák megbízásából 1790-ben, – tehát Wollstonecraft és Hippiel előtt, szerkesztette a radikálisabb követelést is indokoló kérvényt, melyet nyomtatásban is kiadtak. Egyidejűleg német fordításban, „Den deutschen Frauen gewidmet”; is kiadták.

A kérvénynek *Pálóczi Horváth Ádám*-ban „prókátora” akadt, aki vígjátékosan tartózkodó elismeréssel kel a kérelmezők pártjára. „A Magyar Asszonyok Prókátora A’ Budán öszve gyűlt Rendekhez” című névtelenül megjelent füzetkáját 1790. július 28-án írta, nég) - nappal később pedig „A Férjfiak Felelete az Asszonyokhoz. Arra a javallásra: hogy jó volna az Asszonyokat-is a’ közönséges Gyüle-

kezetekbe bé-botsítani” címen meg is adta a választ a pártfogolta kérvényre.<sup>1)</sup>

Az anyák megbízásából írt „alázatos kérés” felsorolja a női szellemi fogyatkozásait, társadalmi szokásainak nyegleségeit, e ezeket a nőnek a férfiak által korlátolt munka- és tevékenységi örével magyarázza meg. „Az illendőbb, hogy Asszonyaitokat inkább csak az házi gazd’asszonyosság tudományának *szoros és sikertelen* latárjába rekesztvén, az Haza boldogságának szent oltárától (országgyűlés) el-űzzétek?” kérdezték a magyar Anyák 1790-ben, bizonylágául, hogy a „csak-gazdasszonykodás” akkor is a nőkre erőszakolt állapot, amelyet bizonyára, mint ma is, az elődök lelkes „csak-gazdasszonyosságának” örökös emlegetésével tartottak fenn. S bár kérvényükben az asszonyok maguk megállapítják, mi unszolja őket üres, léha időtöltésre, divathajhászásra, idegen szokások majmolására és kimutatják, hogy csak magasabb és általánosabb érdekek ápolása javíthatna az állapoton, Horváth Ádám, a prókátor, jóleső fölénnyel szemükre veti hibáikat, melyek legfőbbje, hogy nem ismerik föl a „férjfiu elsőbbségét”. A prókátor írásban, feladatának megfelelően még türtözteti a szemrehányásokat és sok okos, világos érvelvel támogatja a nők kérését, de a „Férjfiak Feleleté”-ben kedvére kitombolja magát. Szidja a nőkei, ostorozza hibáikat és berzenkedve mogorváskodik, amikor megszerkeszti a „fel’tételeket, mellyeket szenttül fogadniok” kell, ha a kívánt szabadsággal élni akarnak. Sokat sejtet az első feltétel: „A’ férjfiak’ elsőségét megismerjétek; őket annál, mint eddig jobban betsüljétek.”

De ha megmosolyogni való feltételekkel is, végeredményben: a magyar nők mégis megkapták az engedélyt, hogy az Országgyűlés tanácskozásait meghallgathassák. Ugyanakkor, amikor a francia Convent tárgyalásainak tribünjeiről számúzte és nyilvános gyűléseken való részvételtől eltiltotta a nőket,

S ha meggondoljuk, hogy az angol asszonyok még ma is csak a „segment” vasrácsai mögül hallgathatják a parlamenti tárgyalásokat, a porosz asszonyok pedig politikai gyűléseken nem vehetnek részt, míg a magyar asszonyok mint másodrendű just – a tényleges politikai jog mellett – megszerezték ezeket a szabad-

<sup>1)</sup> Mind a két névtelenül megjelent füzet szerzősége Horváth Ádámnak a „Tudományos Gyűjtemény” 1822-iki II. kötetben közölt önéletrajzából megállapítható.

ságokat, akkor semmit sem furcsálhatunk jobban, mint hogy a sajtóban is, meg a közönségben is sűrűn azt kell hallanunk, hogy éppen a *magyar* asszony még nem érett meg a bővebb politikai jogban való részvételre.

Az idézett három magyar füzet most új kiadásban jelenik meg a magyar közönség előtt, amely a nők politikai egyenjogúsításának modern harca idejében tanulságos cáfolatot nyújt a „hagyomány” vesszőparipáján lovagló ellenzők érvelésére.

**Bédy Schwimmer Rózsa.**

A magyar  
Anyáknak

az *Ország-Gyűlésére*  
egybe-gyűtt

Ország Nagyai’,

s’ magyar atyák’ elejébe  
terjesztett alázatos kéressek.

1790.

(Bárány Péter)

Unne femme étoit capable  
d'inspirer de grandes choses à son Roi.

Egy Aszszony nagy dolgokra  
bírhatta maga Királyját.

**Raynal.**



## **KEDVESINK! FÉRJEINK! – ATYÁK!**

Valahányszor az Anglusokról szó kerekedik barátságos egymás közt való beszélgetésekben: mindenkor hallánk azt önnön ajakaitokból, hogy az Anglus, mind természeti tulajdonságira, mind Országlásának rendtartására nézve legközelebb esett a' Magyarhoz.

Ti tsudáltátok az ő mély elméjeket, boldog Országlássoknak módját: mi pedig az aszszonyi tzifrálkodásban való külömb-féle hamar, 's jó ízlésű találmányaikat; azért, mert titeket amaz, minket pedig ez gyönyörködtetett.

Ti (a' mint távúlról értenünk lehet) hoszszas tsudálkozástok után, e' jelenlévő Országgyűlésében, tsak nem utól fogjátok érni, a' boldog Országlásnak módjában, bötsös Vezéreteket: mi pedig, hogy fellépjünk azon helyre, mellyen az Anglus Dámák állanak, egyenesen tőletek várjuk a' segedelmet.

Nyújtsátok, Férjeink, támogató Karjaitokat; mert a' természet bennünket gyengéknek alkotott, de a' vidék szokás is már majd tsak nem egész Magyar erőnkől ki-vett.

Kérésünk nem tsak nem helytelen, nem tsak nem illetlen; hanem hasznos, sőt szükséges is: igaz, hogy szokatlan; de haszna, és szükséges mi-volta bátorít bennünket a' szokatlanság ellen.

Engedj étek-meg, hogy az Ország-gyűlési Ülésekben mi is jelen lehessünk; nem mint végezéseknek ítélő bírái, nem mint veletek egyenlő hatalmú Törvény-szerzők; hanem mint nézők, mint böls

végezesteknek tsudáloi’ ‘s mint önnön véreiteknek, – Kedves magzatinknak – boldogságát igazán szomjúhozó Küldöttek, – igaz Anyák.

Szabjátok-ki az Haza boldogságának Templomában részünkre egy helyet, – de tsak eléggé poltzossan, hogy magzatink’ boldogságának édesen hangzó szava szabadon harsoghasson ajakitokról az Anyák’ füleibe.

Illy-képen mi-is eljutunk fel-tett tárgyunkhoz; mi se leszünk alább-valók az Anglus Dámáknál – Anyáknál.

Ha a’ Magyar Szabadságnak lelke, ősi gyökeres törvényeinkre nézve, a Magyar Nemességnek tulajdona; ha ezen szabadsággal kiki élhet az Hazában, a ki abból világos törvények által ki-nem rekesztetik; ha egy szabad Országban, – egy nemes politicumi Testben – a’ szabadságnak édes érzése, nem tsak egy különös tagot, hanem özsveséggel minden tagokat illet: tehát nem tsak a’ köz szabadsággal, hanem a’ törvényekkel is ellenkező dolog lenne, azokat, vagy a’ szabadságnak jussától, vagy annak tsak jelétől-is meg-fosztani, a’ kik Nemes lettekre, világos törvények által a’ szabadságtól mind el-nem tiltatnak, mind pedig fele részét teszik az Hazának.

Ki, kedves Férjeink, szint’ olly’ Nemesi jussal bírunk, mint Ti; szint’ úgy fele-részét teszszük az Hazának, mint Ti, nints-is világos törvény arról, hogy a’ Magyar Nemes Aszszonyások szint’ olly’ szabadok ne legyenek, mint Ti: tehát miért nem engedhetnétek meg, hogy, szabad létünkre, egy szabad Hazának szabad Ország-gyűlésén – az igaz szabadságnak Jelén – meg ne-jelenhetnének; fő-képpen midőn ezen fel-tett tzélunkra nézve, nem kérünk egyebet, hanem tsak azt, a’ mivel az Anglus Dámák kérkednek.

Akarjátok talán, hogy mi, – a’ ti Feleségték – kik a’ nélkül-is mind ekkoráig házainknak négy falai közé zárt foglyok valánk, nagyobb rabjaitok legyünk, mint az Anglus Dámák az ő Férjeké? Avagy nagyobb ditsőségnek fogjátok tartani, hogy Rab, feleségték, mint pedig hogy, szabad lettetekre, szabad Aszszonyaitok legyünk? Ha eddig kedves oldalaitok mellett nem véltetek bennünket nagyobb jussra méltóknak lenni, hanem tsak arra, hogy, midőn ti az Haza’ boldogságának gyarapításáról, szerelmesiteknek, gyermekeiteknek, szerentséltetéséről elmétkedtetek, hogy mi szent halgatással szomjúhoznánk ugyan azon boldogságot; de ellenben-

annak utól érésében nem részesülhetvén, szomorúan nyögnék házunk szegletében meg-híjúlt ügyünket, 's veletek együtt nem lenne szabad az el-rejtett, vagy el-veszett kintset keresnünk; most nyissátok nekünk tágassabb kaput a' velünk született szabadságra; most nemesítetek-meg önnön magatokat Nemességünk érzése által; 's emelljétek fel Rabjaitokat ditsőségteknek azon póltzára, mellyen más vidék Nemzetnek Aszszonyosságai már régen állanak.

Azt tsak el-nem-tagadhattjátok tőlünk, hogy a' jó Feleség bő tárháza a' Férfj' gyönyörűségeinek. Kötelessége-is a' Feleségnek, hogy Férfjét, fonnyasztó 's terhes fáradozási után karjai közé vévén, 's vérejtékjeit, külömb-féle gondokkal terhes homlokáról le-tsókolván, ötet minden ki-gondolható gyönyörűségek által elevenítettse. 's gyámolítssa.

Igazán mondják azt a' Világ' Böltsei, hogy mennél tudatlanabb az ember, annál szűkebb az ő gyönyörűségeinek határja; annál kevesebb gyönyörűségekre akadhat.

Ha tehát az Ország' dolgainak tudományából ki-zártok bennünket; ha el fogjátok ezen kút-fejét is a' gyönyörűségeknek: önként magatok fosztjátok-meg magatokat ezen rendbéli gyönyörűségekkel való élestől.

Ha ellenben bé-vinnétek bennünket az Hazánk' dolgairól való tudományba; ha vitat nyitnátok az Ország' dolgaiban rejtekező temérdek gyönyörűségekre: azzal meg-gazdagítanátok mi bennünk gyönyörűségteknek tárházát; üres óráitokban veletek együtt elmélkedhetnénk az Haza' dolgairól.

De mit szóltok arra, ha azt mondjuk: hogy a' Magyar Szabadság, majd-nem minden tekintetre nézve a' mi Hatalmunkban vagyon? – Azt mondanátok: ez igen fennhéjázó gondolat; erre gyenge teremtés az Aszszony 's a' t.

Kedvesink! Az honnyai szabadságnak védelmezésére emeltt erős kőfalnak ledöntése, nemtsak atzél keménységű tsákányok, vas ekék, 's pórok által eshetik-meg; hanem apró, 's vékony varró-tők, sött merő simogató kézkoptatások által-is. A szabadság alá nem tsak egy izmos férj-fi, hanem egy erőtelen Aszszony-is vermet áshat; tsak azon külömbsséggel, hogy az erős vas eszközökkel hamarább, a' gyengéssel pedig később megy a' siralmas munka.

Tőlünk függ a' ti szabadságtok, úgymint *Aszszonyoktól* –. Rendes, első tekintetre nevetséges, de igaz mondás. Az Orvosi

Tudományban világosan meg-mutatattott dolog az: hogy az Aszszonynak elméje gyorsabb, virgantzabb, serényebb minden rendű dolgoknak fel-találására, mint a férj-fié; azért főképpen, hogy, mivel a férj-fi, már nevelésében-is mély gondolatokhoz szoktatódván, azután-is merő fontos elmebéli gyakorlásokban forog: tehát az húzomos el-merültség miatt, nem találhattja fel mindenben olly könnyen magát, mint az Aszszony.

Kedvesink! Ez tsak műveletlen természeti készsége az Aszszonynak. Ha ezen természeti adományt, az Ország dolgainak szerentséltetésére nézve, ki-fényesítitek; ha ezen készen várakozó természeti ajándéknak, a' köz-tárgyra igyekező aranyát ki-szabjátok: igen nagy elő-menetelt várhattok belőle.

Ki-fényesül pedig, 's elkészül az által, ha a' Magyar Nemes Aszszonyságok jelenlétén az Ország gyűlésében bele-tanúinak mind azokba, a' miket kedves férjeink, az Ország boldogulására végeznek. Példánk lehet ebben Frantzia Ország, mellynek kormányát, igazán szólván, tovább kéts-száz esztendőknél titokban vitte a szép Aszszonyi Nem.

Nem is vethetitek itt azt ellen: hogy Frantzia Ország az aszszonyi kormány miatt, vesztegetődött-meg el-annyira, hogy kénytelen vala most Országlásának egész megavúltt épületét fenekéből felforgatni, 's új épületet tenni, mellyben előbbeni ditsőségéhez juthatna. Mert, ha XIV. Lajos alatt legboldogabb volt ez az Ország, a' mint az-is vólt: az után-is mindég az lehetett volna, ha azután-is mindég azon mértékhez szabták volna a következő férj-fi Ministerek az Ország' kormánózását, mellyet Kardinál Richelieu, a' leg-főbb Minister, az Aszszonyoknak kénnye szerént már egyszer kiszabott vala

De bár-ha igaz lenne is, hogy Frantzia Ország megvesztegetésének oka vólt az aszszonyi Ministerium: az nem tsoda; mert annak indító-oka nem az Haza' boldogságának szeretetéből, hanem az akkori Országóknak meg-feslettségéből szivárgott. Azután ez tsak egy példa mi ellenünk. Ki nem tudja ellenben, mi szerentsés vóltt Anglia Annának, Magyar Hazánk Ditső Maria Theresiának, 's Moszka Ország a' még most-is életben lévő Katalinnak Országlása alatt?

Tőlünk függ a' ti szabadságtok, nem tsak mint Aszszonyoktól, hanem mint *feleségektől*-is. – Az írás mondja – magunk sem ellenzük – hogy a' férj Feje az Aszszonynak. De ellenben halljuk-meg a' Természetnek szavát-is. A' Természet olly szoros kötéllel

kaptsolá a' férj-fit az Asszonyhoz, hogy, valamint az Asszony el nein-lehet a' férj-fi nélkül, úgy egy-átalljában a' férj-fi sem az Asszony nélkül. Eme szoros – de édes bilints – (mellyen az Asszonyi Nem kötve hordozza a' férj-fit) a' természetnek Titka, melly szerént az Asszony vagy édes, vagy keserű órákat szabhat a' férjnek.

Ha igaz, hogy a' jó feleség bő tárháza a' férj, gyönyörűségeinek, valamint igaz-is: tehát tagadhatatlan dolog az, hogy, némelly édes környül-állásokban találhat a' feleség olly ketsegtető szempillantásokat, mellyekben arra veheti férjének szívét, a' mire akarja. Visgálljátok bár meg magatokat, Kedvesink, igaz-valónak találjátok ezen dolgot.

Látván immár, 's bele-is tanulván a' Feleségek, az Ország gyűléseiben, az Haza' boldogságára kívántató dolgokba, s onnét ki-tanulván azt, a' mi leg-sikeresebb, mind az ősi szabadságnak, mind pedig az Haza boldogságának, nem-tsak fenn-tartására, hanem elő-mozdítására-is: egész erővel azon leszünk, hogy, a Természettől nekünk adatott titkos mesterségeink által, ugyan azonokra bírjuk kedves Férjeinknek szíveit, a' mik mind a' szabadságnak, mind a Haza' boldogságának gyarapítására leg-hasznosabbak.

Ha pedig ki-rekesztetek bennünket az Ország-gyűlésébül: nem tsak meg-nem-kóstolljátok se magatok, se pedig késő maradékjaitok fáradságtoknak édes gyümölsét, hanem gödröt ástok önként minden munkátok alá, mellyeket a Haza' boldogulásának fen-tartására tesztek; pedig igen természetesen; mert eltitkolván előttünk azon eszközöket, mellyek a Haza javára szolgálhatnának, lehetetlen lesz tőlünk, ha akarnánk-is, hogy azokat szíveitekben fel-gyúllaszszuk, 's nevelljük.

De Anyák-is vagyunk! Nagy szó ez, Kedvesink! – Szent nevezet! – mellytől vagy meg-rendülhet Szabadságtoknak Királyi Széke, vagy meg-erősödhetik.

Emlőinktől függenek Hazátoknak jövendőbeli Oszlopai; – Véréünkkel tápláltatnak a' ti szabadságtok mellett valaha ki-kező kised Magyar Oroszlányok; – Karjaink között forognak Ország-toknak eme ditső Kertnek, fiatal Tölgyei; – Mit várhattok ezen oszlopokból, ha őket parázs agyagból formálljuk? Mit ezen oroslányokból, ha őket a színeskedésnek, Puhaságnak, hízelkedésnek tejével táplálljuk? Mit ezen fiatal Tölgyekből, ha őket a' magát

földig megalázó Rab-lelkűségnek hideg vizével öntözzük? Mit várhattok mind ezekből, ha a' mi emlőink, a Szabadságnak érzék-lensége miatt, annyira el-fonnyadnak, hogy csak a törvénytelen Uralkodónak árnyékára-is bé-esnek, holott valaha annak dühössége ellen-is felfelé emelkedtenek? Mit várhattok, ha vérünk nem az igazi Nemes Szabadsáért buzog? Mit várhattok, ha Karjaink a' rabságra édesgető mézes horog után ön-ként ki-terjednek?

Az Anya veti-meg gyermekének szívében a' Szabadság funda-mentumát, vagy ellenben már a' tejjel együtt gyermekébe öntheti az honnyai Szabadság iránt való idegenkedésnek lelkét; mert a' legelső szó-is, melyet gyermekének erőtlén nyelvével rebegtet, vagy *Szabadság*, vagy *Babság* lehet.

Ha immár bé-iktatok bennünket-is a' szabadságnak titkaiba; ha ki-nem tiltotok az Ország-gyűléséből – a' hol leginkább öreg-bedhetik a' Szabadságnak érzése; ha ti bennünket, valamint mi magzatainkat, tápláltok a' Szabadságnak édes tejjével: tartóssak lesz-nek az oszlopok, erőssek az Oroszlányok; a' vidék, 's Országtoknak káros vissza-éléssek után nem törpülnek el a fiatal tölgyek: hanem magossan emelik-fel bokros tetejeket az ég felé, 's katzagva nevetik-ki, a' ti szabadságtok ellen törekedő vidék Pajkosságot.

Tartoztok tehát ezzel nekünk úgy, mint Férj-fiak, mint Férjek, 's mint Atyák. De tartoztok úgy-is mint igaz Polgári az Hazának.

Az Ország-gyűlésében szó kerekedik vagy az Haza' szükséges terheinek közös el-viseléséről, vagy pedig az Haza' boldogságára való hasznos dolgoknak előmozdításáról.

A' szükséges terhek közül csak ez egy Hadat vesszük-elől. Ha az Orzágnak ellenségei vágynak: édes ölelgetések, 's tsókok által vitéz lelket önthetünk az ellenség ellen ki-keelő Férjeinkbe, 's fiainkba; az egy haj-szálon függű győzelemnek kétséges kimene-telét, a' Görög, 's Római Aszszonyoknak példája szerént, meg-határozhattjuk; sótt, ha a' dolognak szorgos ügye úgy hozná ma-gával, magyar vitézséggel, magunk-is fegyverhez kaphatunk; 's gyenge Karjainkkal öregbíthetjük kedves Férjeinknek 's Fiainknak\* az hosszas ütközetben, már-már tsügedező erejeket.

Eger Várát jó darabig védelmezték az Aszszonyok az Osmán' dühös ereje ellen, pedig csak férjeknek különös unszolásokra. Hát ha még neki-gyulladott volna szívek az Ország-gyűlésében köz-aka-rattal elől-adott bátorító nógatások által?

Az ilyenek, az Ország-gyűlésében egész szíveinknek szívéig hatván, az hadnak könnyebb, 's boldogabb el viselésére, örömebb oda-szánnánk aszszonyi arany, ezüst, gyöngy drágaságainkat-is, mellyektől, ha az Ország' terheiről való meg-győződésből idegenkedő módon ki-rekesztetünk (megvalljuk erőtlenségünket) igen nehezen válunk-meg.

Az Haza' boldogságának elő-mozdítására hasznos dolgok közé pedig számlálljuk, a' többiek közül, az egy Tudományokat.

Ha az ékes, vagy hasznos Tudományoknak, Tudós Magyar Társaságok által leendő gyarodásáról gondolkozik az Ország-gyűlése: fel-gerjed a' mi szívünk-is, az elől-adott okok által, azoknak szeretetére, mellyből az következik, hogy a Tudós Társaságnak Tagjait, mind Pénz-béli, mind pedig aszszonyi édesgető 's elevenítő ditséreteink által, önként nem tsak támogatni fogjuk; hanem bennünk-is fel-lobban a' Tudományoknak lángja, úgy, hogy a' Magyar Nemes Asszonyságoknak termékeny elméjekre nézve, a' vidék Nemzeteknek bámulására, Magyar Saphó-kat Corinná-kat, Madame Sevigné-ket, Madame Grafigni-ket számlálhatna ditső Országotok.

Ha bennünk fel-gyullad a Tudományok iránt való buzgó szeretet, abból még az-is fog-következni, hogy, magunk-is kedvellén a' Tudományokat, önnön magzatainkat-is nagyobb szorgalommal gerjesztenénk azoknak meg-tanulására. Ki nem tudja pedig, hogy az Anyának majd-nem mindenkor hathatósabb ereje vagyon az ő fiainak szívére, mint az Atyáknak; azért, mert azoknak ketsegető Anyai intessek édessebb, mindég, mint az Atyáknak fenyítő veszszejek.

Ez által a'-hoz-is lehetne jutni a' nevelésnek kedvességében, hogy így a' Magyar Ifjúságot, mellynek mély, 's egyszer-'s-mind virgantz elméje vagyon ugyan, de mind eddig bal szemmel, s' komor kedvvel foglalatoskodott a' Tudományoknak gyakorlásában, hogy, mondánk, a' Magyar Hiúságot nem kellenék kemény módokkal a, tanulásra üzni, melly durva vele-való bánást megszokván az ifjú, majd-nem egész jövőendő élttére durva, 's faragatlan természetű marad.

Hát a' Magyar Tudós Társaságoknak fel-állításából, – mellyekre már úgy-is szegény tehetségeinknek részét fel áldozni készek vagyunk – mi haszon származna, mind az Anyai Nyelvnek ki-fényesítésére, mind pedig ebből az egész Hazára?

A' Magyar az anyai Nyelvnek ki-fényesítésére, mind Nyelv'

ki-pallérozásának hasznait el-halgattjuk itt'; mert azokat bőven megmutatta a' Védelmezett Magyar Nyelv.

Tsak azt adjuk hozzá, hogy a' Nemzeti nyelvnek fényesítései leg-inkább a' Szép Aszszonyi Nemtől függ: mert azon ékes, és' édesded hangnak, melyben a' nyelvnek Kellemetessége áll, ítélő-bírája egyenessen a' gyenge, 's tsinos aszszonyi hallás. Az után világos dolog az-is, hogy a' nyelv a' Szép Nemmel való társalkodásban, 's úgy-nevezett assemblékban leg-inkább fényesül. Hahogy egyszer a' kűső Országi Gavallérok nem fognak a' megnevezett assemblékban egyéb nyelvet hallani, hanem-tsak Magyar: szélübe fogják tanulni Haza-Nyelvünket, épen tsak azért, hogy Hazánknak Szépeivel beszélgethessenek.

Már ha el-zárjátok előlünk az Ország-gyűlése' Házának ajtait; ezen tetemes hasznok mind füstbe mennek; 's ki ád rólok számot a' külső Nemzetek előtt? – Mi nem. Mert még valaha ezen előtötökbe terjesztett kérésünk a' Magyar Nemes Aszszonyságoknak ditsőségére, a' Magyar Nemes Uraságoknak pedig gyalázzattjára, bé-iktathatódik a' külső Országi Történetes Könyvekbe, 's azt találják a' vidékek a' Magyarok felől ítélni: hogy helyes vóltt a Magyar Nemes Aszszonyságoknak Kérésse; – de helytelen annak bé nem tellesítése.

De minek vittattjuk mi, minek támogattjuk fontos okokkal Kérésünket? Hiszem, midőn ti, Kedvesink, az Haza' boldogságáról gondoltok az Ország-gyűlésében, már önként titkon részessé tesztek bennünket az Ország-gyűlésében. Mert valljon kiket akartok az Ország neve alatt boldogítani. – Magatokat-is; de bezzeg, és leg-inkább Feleségeiteket, gyermekeiteket.

Valahányszor a' Szabadságnak fenn-tartásáról, az Haza' boldogításáról, vagy az Ország-gyűlésében a' szó: az szokott mindenkor legfontosabb, legnyomásabb okotok lenni, hogy a' Szabadság' 's Boldogság' bizodalmit erős bátorsággal késő maradékjaitokra vigyétek.

Hogy vihetitek pedig késő maradékjaitokra, hatsak elsőben azon maradékoknak annyokra, ha tsak Felsőégeitekre nem vizíték? Avagy előbb lett-é, előbb valóé a' gyermek az Annyánál?

Tehát vagy boldogítani akartok bennünket gyermekeinkkel együtt; vagy, nálunk nélkül, éppen tsak gyermekeiteket, ha bennünket-is boldogítani akartok gyermekeitekkel együtt: önnön elmétek



ellen tselekesztek, a' midőn bennünket az Ország-gyűlésébe – a hol boldogságunkról értekeztek – bé-nem botsáttok. Ha pedig nálunk nélkül éppen csak gyermekeiteket akarjátok boldogítani: félünk tőle, ne-talán szerelmes Hitesseiteket – testetek 's lelketeknek felét – az ellenség' rab-szíjján örömet nem látnátok.

Az utolsót el-nem-hitethettjük magunkkal; mert tudjuk, hogy, hozzátok való égő szeretetünkért, hozzánk-is viszontag szeretettel viseltetek. Tehát az első mondás állapotodik-meg, az-az: hogy, gyermekeitekkel együtt bennünket-is boldogítani akarván, egyszer-is mind titkon részessé teszték az Ország-gyűlésében. – Ha titkon, miért nem nyilván?

Azt felelitek reá: illetlenség az aszszonyt az Ország-gyűlésébe be-botsítani – mi köze az aszszonyoknak az Ország' dolgával? Rokka az ő kezébe, nem Ország' dolga – 's a' t.

Illetlenség? Talán illendőbbnek tartjátok lenni, hogy szerelmes Párotokat, a Zfidók' módjára, ki-zárjatok az Ország Templomának Szent-helyéből? Az illendőbb-é hogy, a' szerentsés, vagy szerentsétlen ügyet veletek egyes erővel viselő aszszonyaitokat rok-kára idézzétek akkor, midőn köz szerentséknek – vagy szerentsétlenségünknek dolga forog-fenn?

Az illendőbb, hogy-Országtoknak bő-termékeny Szőlő-töveit, az Hazának boldogságára – önnön magzatitoknak – mint azon mi belőlünk nöttönnővő szőlő; veszszőknek szerentséltetésére rendelt Kertből ki-vágjátok? Az illendőbb, hogy Aszszonyaitokat, inkább csak az házi gazd' aszszonyság'' tudományának szoros, és sikertelen határjába rekesztvén, az Haza' boldogságának szent oltárától el-űzzétek?

Nem illik inkább, hogy az Aszszony, az Ország-gyűlésében csodállja Férfjének bölts okoskodásait? Nem illik, hogy lássa: mi férj-fiúi álhatatossággal hallgattja-ki Férje másnak fontos beszédeit? Nem illik, hogy lássa, mi mértéklett okossággal, 's erős okokkal tzáfollja-meg másnak elől-adott erőtlen okait? Nem illik-é látni, mi szorgalmatossan kerüli-el az ő Férje azt, hogy másnak beszédjébe ne szolljon, 's így az okos rendben járó beszédnek foljamattját meg-ne-szaggassa? Nem illik-é egy aszszonynak, az Ország-gyűlésén lévő bölts rend-tartásból tanulni, mi ként szabjon ő-is házi dolgainak 's népének ollyatén rend-tartást? Nem illik-é látni, 's hallani egy aszszonynak, mi jól meg fontoltt beszéddel álnak-elöl

az Országnak Attya az Haza' boldogságának Szent-hellyén, a' honnét sok milliion embernek élete, Keserve-vére, Mindene gyógyulást vár ne-hogy az egész Természet – az egész Emberiség – boszszút ne-kiáltson valaha az ő jól ki nem-főzött tsak egy szavok-ellen-is.

Mind ezeket Férjeinknek példájából tanulván: gyermekeink nek szívébe oltjuk ezután a' Emberiség' java után sóhajtozó éde érzést, e' mellett pedig ama' férj-fiúi mértéklett okosságot-is mell] nem tsak a' különös életben, hanem 's leg-inkább az ilyen nyilvánvaló ditső gyülekezetben a' Férj-fiúnak első ékessége, első érdeme.

Ha pedig még azt-is hozzá adjuk, hogy elsőben közülünk tsak a' Főbb Renden lévőeknek (azoknak-is az Ország-Birája, vagy Personálisnak engedelmével) szabad lesz bé-menni; másodsor, hogy nekünk a' dologba bele szólni nem lesz szabad, hanem szabad lesz az elő-forduló bölts vetélkedéseket tsak tsendes figyelemmel hallani: nem láttjuk, mi illetlenség lehet benne.

Hogy pedig azt mondjátok, hegy nints köze az aszszonynak az Ország' dolgával, azt el-nem szenvedhetjük.

Ha az aszszonynak, elméje fontos gondolatokkal nem mulatozhat: kénytelenítettik (önnön tapasztalásunkból tudjuk) mindenben keresni a' változást, 's a' külömb-féleséget. A' szüntelen való változást, 's külömb-féleséget meg-szokván, Végre változó természetbe öltözik. Ebből származik a' tzifrálkodásban való mulatozás; ebből a' Mode után való esdegelés.

Hát ebből mi következik? Az, hogy lassan-ként meg-únván nemzeti öltözetünket, vidék ruházatokra vágyódunk; nem tetszik az öltözet, ha-tsak nem Bétsből nem Parisból való. Erre sok pénz ki-megy' az Országból.

Mivel pedig illetlen Frantzia, vagy Német öltözetben járnai annak, a' ki Frantziául, vagy Németül nem tud: egész erővel a' vidék Nyelveknek meg-tanulására adjuk magunkat. Ez által elfelejtván édes Anya-nyelvünket, végre, a' nemzeti öltözettel együtt, úgy meg-útálljuk nemzeti nyelvünket-is, hogy azonnal undorodik bennünk a' természet, mihellytt valakit Magyar nyelven hallunk-is beszélni. Anya-öltözetünknek, 's Nyelvünknek gyűlölségéből, gyűlölni kezdjük tulajdon Nemzetünket-is; sőt szégyenlyük azt-is, hogy Magyarok vagyunk.

Mivel pedig olyanoknak akarjuk magzatinkat tenni, a' millyenek magunk vagyunk: ezen nemzeti gyűlölséget gyermekeinkbe-is

bé-oltani igyekezzük. Mellyre nézve nem tetszik gyermekeinknek Nevelője, ha-tsak nem Frantzia, vagy Német. Ez-is, azon kívül, hogy talán Frantzia, vagy Német Országból szám-kivettetett gonosz-tévő, a' Magyar Szabadság iránt benne meg-gyökerezett gyűlölségből, nevendék Urfiában ismét öregbíti, 's neveli azon gyűlölséget, így bánik gyermekeinkkel a' Frantzia, vagy Német Inas-is. – Gondoljátok már, Kedvesink, két ilyen Nemzéft, ha feltalálljátok a' Magyarat Magyar Országban ne mondjátok bennünket Feleségeiteknek!

Látjátok, hogy van az Aszszonynak köze az Ország dolgával.

Úgy-is szüntelen-való Panasztok az néktek, hogy a' Magyar Ifúság egészen kivetkezett magyar természetéből; neki-ereszkedett minden-nemű vidék szokásoknak; uem vér már olly' keményen szíve a' Magyar Szabadságért; bele-zabáltt minden testet lelket fogyasztó vidék mérgekbe; ótsállja nem tsak Atyáitoknak hamvait, hanem önnön végezéseiteket-is; 's mikor ti az Ország-gyűlésében ősi Szabadságtok mellett magyar bátorsággal ki-keltek, ők hátatok megett ki-nevetik szentséges buzgóságtokat, 's a' t.

Mi ennek az oka? Nem-de a' nevelés. – Kinek Kezéből vevék fiaiok a' nevelésnek fundamentumát? A' miénkből – Tehát mi vagyunk oka, nem de, hogy szabadságtoknak támogató Oszlopai meg-töredeztek? Ezt nem tagadjuk. Tehát viszontag mi rajtunk áll az-is, hogy a' jövőndő Oszlopok meg-tántoríthatatlan erősségűek legyenek.

De ki az oka, hogy mi így neveltük eddig fiaitokat? – Az eddig el-tölt üdőnek mostoha Környül állásai, mellyek meg-nem-engednék, hogy olly' helyre vezéreltethettek volna az Anyák, a hol az igaz Szabadságnak magvát szedegethetvén, azt osztán Fiaitok' szívébe vethették volna.

Meg-hajnalodott, Kedvesink! Itt a' sikeres alkalmatosság! Itt az Ország-gyűlése – az a' helyly mellyben a' Szabadságnak magva ajakitokról a' mi szívünkre pereghet, onnét pedig fiaiok' szívében hajthat kellemetes növéseket. Már ha bennünket ki-nem-rekesztetek az Ország-gyűléseiből, sőt inkább édesgettek: a' tetemes Károknak meg-ellenzésével tetemes haszonkat-is szülhettek az Hazának.

Mert így a' változások után eddig esdegélő elménk elegendő fontos gondolatokat kapván multságára kivetkeznek a' változó természetből; szívünk pedig a' Nemzetünkhöz, édes Anya-nyelvünkhöz, Szabadságunkhoz, szokásunkhoz, való szeretetre fel-gerjed,

el-annyira, hogy, ezekkel egészen el-telvén elméek, 's szívünk, (tapasztalni fogjátok) nem gondolunk, látunk, hallunk, érzünk ez után egyebet, hanem csak azt, a' mi – Magyar.

Kedvesink! Férjeink! Atyák! íme' élőtökbe terjesztett Kérésünk, buzgó Kévánságunk, ti utánnatok egyik leg-főbb gyönyörűségünk!

Kérésünknek okait (a' mennyire gyengeségünk engedte) elől- i adtuk. Több esedező szavakkal nem terhelljük hozzánk, 's gyér-<sup>1</sup> mekeitekhez való szereteteket. Tsak egyedül arra emlékeztetünk<sup>v</sup> benneteket, hogy, ha mi mindenkor készen valánk a' ti gyönyörűségeiteknek gyarapítására, 's nevelésére: ezen kiseded gyönyörűséget Szerelmeseitektől – meg-ne-vonjátok.

A magyar  
**ASSZONYOK**  
PRÓKÁTORA,  
A'  
Budán össze gyűlt  
**RENDEKHEZ**



HASZNOT lehetne e belőle többet várni, mint kárt? ha az Asszonyok a' Polgári közönséges Gyülekezetekbe be-botsáttatnának, 's az Országos Tanatskozásokban is jelen lehetnének; nagyon gondos kérdés: 's Magyar Ország eddig volt igazgatása' módjához keppest sokkal nehezebb reá' meg felelni mint arra: hogy a' szép Nemnek kedvellését némi-némi imádásra, a' nekik való kedvezést, elsőségre, 's azt a' Társhoz és Nemes Teremtéshez illő Szabadságot, mellyet ők sok szép tulajdonságaikkal méltán érdemelhetnek, határozatlan hatalomra változtatni, vagy válni engedni, egy szabad Nemzetnek Ditsósség e vagy gyalázat? – Gondos kérdés mondom: és különböztetés nélkül is lehet reá felelni: lehet azom-ban úgy, hogy a' Férfiak 'elsőségéből is semmit el-nem von a' felelet 's az Asszonyokat is némü-némü érzékeny öröme gerjesztheti a' Javallás.

Olvashatni mind a' régibb, mind az újabb írásokban olyan példákat az Asszonyok között, mellyek erősségül szolgáltának, hogy nem tupa Szép nem az ő nevek, 's nem tsak gyönyörűségre teremtettek, hanem olyan Derékségeik vágynak, a mellyek, minden Nemre való tekintet nélkül nagy Embert illetnek. Mióta a' Világ, a' maga' természeti állapotjaáól kivetkezett, 's annak leg-Nemesebb lakosi Törvényes Társágban kezdettek élni: semmi sem lesz egy Embert nevezetesebbé, mint a' Tudomány, és a' Hadi

Virtus, értvén ezt mindeniket a' legszélesebb értelemben; a' Tudomány, által nevelkednek a' szép mesterségek, az segíti az elmét a Találmányokra, egy szóval a' tartja a' Lelket a Társaságban, 's az különböztete az Embert a' Barmoktól: a' Hadi virtus pedig (ámbar az a kéntelenséget tette derékséggé) a' Fejedelmek' és Országok' perosztója, 's nem tsak tsupa erőt foglal magában, hanem a' szívnek es elmének sok meg-betsülhetetlen különösségeit. Mindenikben meg-mutatta már a' Világnak az Asszonyi Nem, hogy ő is felségesen van alkotva a' Teremtőtől. Voltak ő közöttök is Hadra termett Penthesileák, Dark Joannák, otthon bölts, kívül Vitéz Dámák, ha szinte Roma rontó Júliusok, 's világ győző Sándorok nem voltak-is. Voltak szerentsésen Uralkodó Erzsébetek, Mária Theresia k, Katalinok, ha szinte Országot állító 's emelő Friderikek, Henrikek, Mátyások, 's Fiiepek nem voltak is; Voltak 's vágnak az Igazgatásban bölts Sorel Ágnesek, Mebicea Katalinok és Mariák, Pármai Isabellák (ki vajha tovább élt volna, mint az Ura) ha sinte Péterek, Riseliök, Mazarinok nem voltak is. Voltak 's vágnak a' különös Tudományokra nézve is nagy hirt nevet érdemlett Surmann Anna Mariak, Daniel Polikssé-nák, ámbar a' Leib ni ez' éles elméjével 's Neuton'mélységével eszével nem birtak is. Maguk a' Férjfiak nagy tag-könyvekben jegyzik-fel a' Tudós Asszonyok' neveiket 's tisztelik emlékezeteket. A' Francziák hat százra számlálják a' magok Nemzete 'szépei közül a' Tanulttabbakat, szint úgy mint a' tsillag-visgálók az üstökös tsillagokat, mellyek annyival drágábbak, hogy ritkábbak. Mi lehet az oka? 's mi híjja van természetjek állatjának, hogy sem arra a' számra, sem a' tökéletességnek arra a' pontjára nem juthatnak a' mellyre a' Férjfiak? a' mint okát nem tudom, úgy a' gyakorlatlanságot sem tehetem akául Isten tudja a' ki őket teremtette. – Tudom azt, hogy a' tisztelendő de babonás és mesés régiség, még az Isteni méltóságot is a' Férjfiaknak és Asszonyoknak egy formán osztogatta; noha a' mint Ditsósseget 's dsósseget, úgy a' nagyobb erőt is és hatalmat a' Férjfiaknak adta mikor azt költötte: hogy szült Júnó is Férjfi nélkül Gyermeket, egy Virág 'szaglásától megterhesedvén, nemzet Jupiter is, és egyszersmind szült, a tulajdon maga agyavelejéből Asszony nélkül; de Júnó tsak kisedet, tsetsemőt, Jupiter pedig egész emberkori termetű, 'Sisakos, pánzcélos Minervát.

Ritkább tehát az Asszonyi Nemben, 's kisebb mértékű is akármi ilyen Derékség, a' mi a' közönséges Társaság' fenntartására, 's boldogítására meg-kívántatik: mint a Férjfiakban. De elegendő ok-e ez arra; hogy őket a' Férjfiak a' Polgári igazgatóság-ból kitagadják? nagy kérdés, ha egy királyné koronát viselhet, 's jól is igazgathat; nem látom által miért ne igazgathatna jól, 's ne viselhetne mind a' Törvényes, mind a' Polgári igazgatásban hivatalokat a' koronán alól is: holott ott szemmel-látás, 's első fül után igazgatna, nem úgy, mint néha eddig. Az Isten beszéde ugyan, el-tiltotta az Asszonyokat, hogy közönséges helyen ne tanítsanak; Magyar Ország pedig tudjuk mennyire meg-hasonlott, mikor Maria a' Sigmond' Mátkája, asszony lettére királynak koronáztatott; 's ki is mutatta utóbb Mária a' királyságra, a nagy bosszú állás kívánsága miatt alkalmatlan vólttát, mikor Horváth Jánost, és annak Társait, maga esküvése ellen, ki keresett halál nemével kegyetlenül meg-ölette.— De a Szent Ires' parantsolatját erre a' tárgyra vonni nem merném. Mária példáját pedig azzal ki-mentem, hogy hibázhat a' Férjfi is, és azomban egy Asszony, a' többit hibássá nem teheti.

Vétkezne, azomban egyenességem ellen akárki, ha azt vélné: mikor az Asszonyi Nemnek az ilyenekre is alkalmas voltát emlegetem; hogy az írásban leg-elöl fel-telt kérdésem oda czéloz: mintha az Asszonyi Nemet, különös újság be-hozás képpen, a' Törvény-tévő, 's Polgári Társaság' igazgató székekhez akarnám mint Bírakat ültetni. — Országunk állapotja, sokkal alább vetette ennél a' s z é p n e m e t. Eleink magok szerzetek magok Hazát és Országot; az Asszonyokat, mint a Nemzet' szaporodása 'ez közeit, 's házi foglatosságokra, nem pedig Hadi vagy Polgári hivatalokra rendeltetettek, úgy tartották. Sőt a' mit nyilván ki-kell mondanom, első Őseink Scithiából hoztak-e azt a' rendttartást vagy hogy hol vették? de valóban Feleségeik felett olyan elsőséget tartottak, hogy még ma is a' Maradéknál, a' Magyar Asszony, nem én emberemnek, én Férjfi m n a k mint a Német, hanem én Uramnak nevezi a' magyar Férjét, úgy hogy a' a' már rendbeszedett 's törvény alá vett igazgatás alatt is, van olyan körül állás, mellyben Törvény szerint meg-engedett a' Férjfi nak, hogy a' maga Feleséginek fejét keresse, nem pedig megfordítva.

Azomban azt, vagy feledékenységnek lehet nevezni mind Nemzetünkben, mind másutt is, hogy a' Polgári igazgatásnak módját 's



törvényeit Asszonyainknak sem tudni sem hallani nem szabad, vagy leg-alább nem szokás. Holott az tudni való, hogy Nemes Asszonyaink nem bérben fogadott szolgálók, sem nem örökös rabjaink, hanem Testvéreink véreink, sőt utóbbi törvényeink engedelmé mellett Anyainknak szintúgy mint a Ferjfiak örökösi. Ősi vagyonjainknak birtokosi, és még a' tsupa Ferjfié 'ágot illető jószágokból is, nintsenek egy áttalában kirekesztve. Hát miért ne volna illendő: hogy tudják, 's hallják azok is a' mi rendeléseinket, tanácskozásainkában jelen legyenek, és ha a' vér 's a' Törvényeket testvérikké, és így sok tekintetben Polgári Társaságunk Tagjaivá tette; ne legyen kárpit alá takarva előttük az: a mit valamint a' magunk, szint úgy az ő hasznokra 's szerentséjekre dolgozunk.

Távol legyen azonban ismét, hogy ez az erősítő ok, a tanatsosi Hivatalt, vagy szék ülő Biróságot adjon az Asszonyoknak: mert ha jussok vagyon is nekik az örökséghez, a' Nemességhez, a' Hazafisághoz; de szinte azok a Ferjfián a' Magyar Törvény szerint az ő jussaik' fenntartóji, a' kiknek bizodalma alá rendelte a' Teremtő, még az időnek kezdetében. Vágnak ugyan játszi eszű Ferjfiak, a' kik még nagyobb méltóságot ajánlottak az Asszonyi Nemnek, mikor azt javallottak: hogy jó volna az örökségnek áttalában, nem Férjfi, hanem Leány ágonn szállani a' maradékra: De valamint ezek, tsak olyan tréfás okokat tudnak adni javallásoknak, hogy e' szerént az örökség is, S u c c e s s i o, és mint az örökös, mindenkor bizonyosabb lenne; és a' Derék Ferjfiak is a' Nemre, 's vagyonra való tekintet nélkül kapósabbak volnának: úgy szinte, ezen Méltóságnak fenn-tartására sok Amazonnak kellene elébb születni Országunkban. Csak oda megy hát ki minden javallásom: hogy mivel az Asszonyok sem nem olyan ostobák, hogy a' közönség jóvát meg-ne-értenék; sem nem olyan semmik Országunkban, hogy Tarsaságunk' tagjainak ne tartattatninénak, illendő volna őket mind az alsóbb, mind a Felsőbb Polgári Gyűlésekbe be-botsátani, 's megengedni, hogy Férjeiknek Tanácskozásait Törvény-tételeit szinte úgy halgathassák, mint az író Deákok 's olyan köz-rendű Férjfiak, a' kik nemesek ugyan és Hazafiak; de nem arra vágnak az Ország 'szertartása szerént rendelve; hogy székét üljenek, 's a' dolgokhoz szóljanak.

Helyes okok é azok, mellyekkel ezt az állítást erősítem; nem vélem; hogy valaki tagadásképpen felelne; – Szabados kívánás,

‘s igaz jusson épült; tsak az a’ kérdés: hogy haszna lenne e’ több vagy kára? – az az: a’ dolog magában igazságos, és nem törvény ellen, legalább nem természeti törvény ellen való: de vallyon az Ország állapotjában nem okozna-e valamely káros változást: szükség tehát renddel feljegyezni, mind hasznait, mind alkalmatlanságait ezen javallásnak:

Az tudni való, hogy mindnyájan Asszonytól születettünk. – A’ külső tselekedetek a’ szokást, a’ szokás az indulatokat változtatja, formálja, rontja és javítja, a’ környül állásokhoz, és érzékenységekhez-képpest. – Az Anyákból a’ szokás, az indulat, a természet, észre vehetetlenül által származik a’ Fiákba, -- ‘s mivel az okos Lélek, a’ durva, de mégis Isteni hatalommal egy remek ezközzé teremtett test által, annak szerszámai által dolgozik: ha testünk Anyáinkból származik; meg-szerezzük magunknak még a’ setétebb világban Anyáink indulatit, hajlandóságait, sőt a’ testnek szoros egybenkötetése, miatt, még a’ Léleknek tehetségeit is. – Tapasztalásonn épült igazság ez, ‘s a’ ki egyszer ez nagy minden-ségben nem éppen járatlan, nem tagadtatja. – Nem mondom ezzel azt, hogy Polikszénának Poéta vagy Philozophus fíja születtesen; mert nem születik az Voltérnak is: De tsak igaz az: hogy könnyebb az éles, ki tsinosított elméjű Asszony gyermekéből a’ nevelés által nagy embert faragni, mint a’ tsupa botból Merkuriust. – Ha tehát azoknak, az Asszonyainknak, kiket vagy részént, vagy a’ ház körül való *alacsony* foglalatosságok közé rekesztettünk mind eddig; vagy a’ mi már leg-több, némelly nagyobb, de nem valamely el-tökéltett tárgyra intézett Társaságokban botsátottunk, a’ hol magokat, tsak az indulatok’ színlésében, beszéd és test-mozgatásbéli magok alkalmaztatásában gyakorolhatták; elméjeket nagyobb, mély-ségesebb, ‘s nehezebb által-látásu dolgokra fordíttatjuk; olyan Helyekre botsátjuk, a’ hol a’ Helynek ‘s Gyülekezet’ érdemének tekintete el-felejteti vélek azt a’ vonszó erőt, melly inkább a’ Férjfiak’ alkalmaztatását kenszeríti az Asszonyok kedvéhez, mint ezek’ elméjét, amazok’ érdeméhez; lassankint észrevehetetlenül változnak a’ puha indulatok, erősödnek a’ könnyű gondolkozások, meg-érlelteknek a’ lágy erköltsök, magassabban repdes az elme, mellyebben és szélesebben ki-terjeszkedik az ész, meg-ismeri magát a’ dagadt szív, egy-szóval tökéletesedik az egész ember’ ‘allattja. – ‘S ki hiszi már el; hogy az ilyen Asszony nemesebb, és emberedettebb

hajlandóságú gyermekeket ne fogadjon ‘s szüljön, mint a’ ki még azt sem ismertei miben áll a’ Férjfiúi derékség? – az ő vérét és nedvességét szívja a’ gyermek, által veszi vér-járását, be-szívja indulatait, ‘s azokkal már előre nemes gondolkodásra készítettik; ‘s azokkal már előre nemes gondolkodásra készítettik; ‘s hát nem elég ok-e ez a’ fenn ki tett javallásra? – Éppen úgy megy pedig a’ dolog utóbb a’ nevelésén is; nem neveli az ilyen Asszony többé gyermekét olyan kárhozatos puhasággal, melly annyira elhatalmazott Nemzetünkben; magaviselésével-is fenn gondolkozni, okosan ítélni, kelleténél többet szólni, mindent előre jól meggondolni. Az emlékezet és képzelődés segítik a’ Lelket, sok és helyes képzeteknek meg-szerzésére, ‘s öszve fűzésére. – Az Anyák, kik természetel kedvesek gyermekeik előtt, tsak beszéd közben-is olyan nemes képzelődésekkel tölthetik be gyermekeiknek elméjét; ha egynek magok nemesen emlékeznek ‘s képzelődnek; hogy a’ tsupa neveléssel, nem holtig való boldogtalanságot mint eddig, hanem megöröködött virtust (melly maga jutalma magának) szereznek gyermekeiknek.

De magoknak is nagy Méltóságot, ‘s jóról adó ismertetést szereznének férjfiaink azzal; ha be-botsátván Tanats-házaikba, az Asszonyokat, hallatnák, ‘s szemmel-láttatnák vélek, éles elméjeket, a’ dologba való mély-belátásokat; mert akár melly elms beszélgetést tegyen akár ki, a’ különös Társaságokban; nem olyan méltóságú az, mint a’ sok öszve-vetett javallásokból, ‘s hozzá szóllásokból tsinált választvés. – Méltán szent helyek a Polgári Gyülekezetek –, a’ hol az Ország hasznáról jó Lélekkel tanatskoznak, jelen van ott az Országok’ alkotója, a’ Fő-hatalom. – Nintsen-is az olyan Gyülekezetekben, nemü-nemü meg-cmberedett félelem, ‘s okos tartózkodás nélkül még az-is; a’ ki kívül megtartóztathatatlan indulatú Ember. Ott bámulhat a’ szép Nem, mellynek kedvessége úgy meg-tanulta maga után vonni az indulatokat, az Isten’ keze’ mivénn. Millyen, a Ferjfiúi Szív? ‘s mennyivel ditsőségesebb dolog ott jól tudni szóllani, mint a’ nyájas Tarsalkodásokban élesen, és édesen. – Sőt egyszersmind sok *forró indulatúaknak zabola* gyanánt volna az Asszonyoknak jelen-léte; hogy se a’ harag ‘s bosszúság, az elmét az igaznak el-látásában ne gátolja, se a’ nyelv, az ész, meg ne előzze: tartanának tőle, hogy az Asszonyok, kiket gyengébb erényeknek tartunk, ki ne ismernék’ vagy szívek’ vagy eszek hibáját.

A' legditsőségesebb haszna az Asszonyok jelen-létének, még az lehetne: hogy ott Hazánknak nagyait nemzeti nyelven hallanák beszélni, 's magok-is mind édesednének a' nyelvhez, min' tökéletesednének benne, 's utóbb kis gyermekeikkel-is, tsak feledékenységből-is magyarul beszélnének; sőt többszöri gyakorlása a' Gyülekezeteknek, azt tenné; hogy önként-is magyar hanghoz szoktatnák gyermekeik' nyelvét; hogy majd ha azok-is ilyen nagy Gyülekezetekben mennek idővel ne ejtsenek idéetlen hangokat, 's ne tördeljék a' Magyar szót; hanem úgy tanuljanak magyarul előre, mint a' kiknek nem Bécsben, sem Frankfurtban, sem a Párisi nemzeti Gyűlésben, hanem Magyar Gyülekezetekben van a' dologhoz szöllőjük.

Már tehát ezek, ha több nem volna is, elegendő hasznai annak, ha a' Asszonok, a' Gyűlésekbe be-botsáttatnak. Nem tagadhatni, hogy lehet tartani némelly alkalmatlanságaitól is ezen javallásnak. Közönségesen azt hiszik az Asszonyokról, 's nem tagadják magok is magokról, hogy nem titok tartók. De – hát – hiszen nem titok az Országjóra, az Ország tagjai előtt. 'S hat a' Ferjfiak mind némák-e? nem-is szükség olyan Gyülekezetekbe sem Asszonyt, sem Férfit a' kinek odaszoljoja nints, vagy reá nem tartozik, be-botsátani, a' hol titkosan tanátskoznak. De a' közönséges Gyülekezetekbe miért nem lehetnének jelen? alkalmatlanság volna talám az-is, hogy némelly el-allyasodott indulatúaknak maga-viselete meg nem egyezne az olyan közönséges helyeknek Szentségével; – De sőt inkább azt lehet ítélni; hogy itt, a' tsendes maga alkalmaztatást, s' nemes Tartózkodást úgy megtanulnák, hogy ezután a' Templomokban is az ég felé járna az eszek, szemeik, 's testtek' mozgási (a' kiknek eddig nem volt is) szemérmes lenne, ölbe 's karonn kis kutyákat nem hordanának be, úgy okoskodván, *hogy ha* egy Ország gyűlésében nem szabad, nem szabad, a Templomban is. – Ezen kívül, nem is azt teszi ez a' javallás; hogy szanaszét, minden rend és törvény nélkül be-járjanak a' Tanáts házba az Asszonyok; – kell ennek rendjének lenni, mind a' maga-viselésre, mind a' Nemre nézve: vágnak, a' gyűléseknek elöl ülőji, a' kik megválaszthatják mind az időt mind a' személyeket, a' kik, és a' mikor meg-jelenhessenek 's be botsáttassanak. A' különösen ki rendelt személyek közé senkit sem botsátanak; a' közönséges Gyülekezetekbe pedig az ollyakat, a' kiknek rangjok, születések Nemes voltok, meg-engedi, hogy Nemes Társaságba legyenek; magok' viselése is pedig botránkozást nem okoz.

És éppen ez is fogja az Asszonyi nem előtt köz Gyülekezeteink érdemét fellyebb emelni, mint vagy a' játék színben, vagy a' nyájas Társalkodásokban való aszve gyűléseket. – Szükséges tehát, hogy alkalmas és kirendelt időben, a' Gyűlésnek elől-ülője szabad be-menő-levelet osztogasson ki az olyan Asszonyságoknak, a' kik minden tekintetben érdemesek arra, hogy egy nagy Gyülekezetben jelen-lehessenek, mert tudni való az: hogy a' Rend a' Lelke mindennek. – Ezek úgy tartom elégségesek arra: hogy az ellenmondások el-háríttassanak, és az itt szolló Asszonyok Prókátorának, se Replica, se Triplica ne kelljen – elégségesek arra: hogy ezen újságnak, de valóban szabados, és kár nélkül fel-állítható szokásnak Rendet szabjanak. Csak az van hátra, hogy a' Ferjfiaktól, kik akár mint tagadják, bizony betsülik a' szép Nemet, engedelmet nyerjen; a' szép Nemtől pedig szó-szóllásáért, 's tiszteletéért szertetett érdemeilyen.

Sign. B u d a e 28 J u l i i 1790.

**a' Javalló.**

A  
férfiak  
felelete

Az  
ASSZONYOKHOZ.

Arra a' javallásra: hogy jó volna az Asszonyokat-is a' közön-  
séges Gyülekezetekbe bé-botsátani.

1790.

(Pálóczi Horváth Ádám)



Nem rossz gondolat, nem is igazságtalan kívánság magában az: hogy a' Nemes Asszonyok hallhassák Férjeik' tanátskozásit a' közönséges Gyűlésekben. – És ha ez úgy el-sül; hogy az erős-gül fel-hozott hasznok vele járnak; 's a' Férjfiak' kívánságának (melly nélkül amazt-is megengedni nem lehet) elég-tétettetik; nem tsak az Asszonyi Nem a' Ditsőségért, hanem a' Férjfiak-is, kikben áll az Országnak valóságos ereje, a' köz haszonért, sokkal fognak tartozni, az Asszonyok' szószóllójának; áldani fogja a' maradék-is azt az elmét, melly ezt ki-gondolta: ha szinte valamelly, 'a dolog' természetétől különböző ok indította volna-is arra: melly azomban olly erős okok 's olly szép hasznok mellett, nem-is volna szembe-tűnő.

Nem igazságtalan kívánság, mondom, magában. – Mert hiszen jól mondjátok Kedvesink! hogy nem tsak tsupa szépek, nem tsak gyönyörűség végett teremtettek vagytok; hanem részesi minden emberi derékségeknak: nem vagytok szolgálk, rabjaink; hanem véreink, Testvéreink, Atyáinknak velünk egygyütt törvényes örökösi; nem tsak házi foglalatosságokra re.ideitettek, hanem a' Ház nép-nek, mint-meg-annyi kisded Társaságoknak sarkalatos tagjai: 's abban a' társaságban, a' Ti eszetektől, 's magatok' alkalmaztatásától igen sok függ, és bizonyára az ollyan Férjfi örömet megengedheti Feleségének, hogy ő vele eggy méltóságú legyen az Asszony, a Háznál, a' kinek Felesége hiszi-is, mutatja-is, hogy elébb való ő nála az ő Ura. – Nem-is vagytok ollyan rövid értelműek, hogy a' tanátskozásokat érteni, vagy legalább azokból tanulni ne tudnátok: nem vagytok ollyan érzéketlenek-is, hogy az illyen szent helyeknek gyakorlását, idővel, magatok' tulajdonságainak javításával, 's magyar Gyermekitek nevelésével, haszonra ne-tudnátok

fordítani: úgy, hogy szószóllótok' szándéka valósággal magában jó szándék, 's kívánságotok nem igazságtalan.

De jusson eszetekbe Kedvesink! mi voltatok valaha? 's mivé lettetek? – Ítéltétek-meg tsak; minden magatoknak való kedvezés nélkül, mennyire ki-vettétek tulajdon állatjából magát az áldott Természetet; 's mennyire okot adtatok a' Férjfiú Nemek arra: hogy most, mikor Országunk' Rend-tartása szerént mindent tehet, valami a köztársaságot illeti; ne adja-meg legméltóbb kívánságotokat is. – Azt a' kedvezést, melyet báranyi szelidségtek, 's tetetek gyönyörű alkotmányja erővel-is ki-fatsarhatott a Férjfiakból; ki-tsúfoltátok, azzal vissza éltetek, magatokat a' Férjfiúi méltóságon fellyül emeltétek, úgy hogy elsőségünk tsak abba maradt-meg, hogy Ti a' köz gyülekezetekben, (melly minden köz-társaságban szent) jelen nem voltatok. – A' mit a' nagy és forró szeretet miatt kedveteknek engedtünk; azt törvénynyé, szokásbeli törvénynyé változtattatok: – azonn, hogy *felesegítségteken* néha néha könnyítetünk, a' tehérből, melyet Házunk' fenntartására velünk, egygyütt kell viselnetek, el vettünk; határozatlan hatalmat, tunyaságot, dologtalanságot építettetek: – elragadta elméitek' nyomosságát az észnek szélyvel andalgása; úgy-hogy a' valamire való Nemes Asszony, nem tsak szégyenlett, hanem nem-is tudott Gazda-asszony lenni: egész délig, a' későn kelésben, piperés öltözködésben, ortzafestegetésben, magatokat a' tükörbe nézegetésben töltöttétek időtöket; nagyítván a' magatokat nézni, 's szebbíteni kívánást bennetek az, hogy szépek vagytok – és „minket is, kik, ha a természet erőltetése miatt néha rútak 's ijesztők lettetek-is, tsakugyan szeretni meg nem szűntünk, a' rútat szépnek tartani reá szoktattatok; magunkat elasszonyodni, és igaz ítélőiteket, a' puhaságot el-asszonyodásnak nevezni lassan lassan meg-tanítottatok.

Páva tollaitokat el-hánytátok; az idegenektől olyanokat, mellyek erővel lágyítják 's kortsosítják a' testet, és nemes természetéből kivetkeztetik, kapkodtatok magatok-is, 's kapkodtattatok mi velünk-is. – És mivel mind ezek, mellyek olly szép áll-ortzákká formáltak benneteket 's minket-is, Hazánkban fel nem találtattak; idegenekhez küldöttétek nehéz keresményünket, sőt vagy magatok nagy költséggel mentetek annak megvásárlására, vagy szinte arra rendelt személyeket bérbefogadva tartottatok, a' kik arra vigyáznak: miként változik Parisban 's Bétsben a' viselet? hogy minden



újságnak ti lehettek leg-első majmolóji: és ez annál jobban nevedett bennetek, mennél jobban fogyatkozott a' pénz; egy szóval, a' ruhában, viseletben, alkalmaztatásban, a' bújázkodást annyira vittétek; hogy ha hajdani *Nemes Asszonyaink*, a' sírból fel-kelnének, 's el-hihetnék hogy Ti vagytok az ő Onokáik, azon szempillantásban, mellyben felköltek, a' föld alá vissza bújnának, ijedtekben 's szégyenletekben. – Ne nehezteljete az igaz mondásért; mert így 'hiszitek ezt magatok-is; mikor most egy kitsinyt ki-nyilván-szemetek, ha a' több pompát nem-is, de az idegen ruha piperét legalább, testetekről le-hánytátok, adná a<sup>1</sup> magyarok' Istene, hogy valósággal utálatból!

Magyar Gyülekezetekben kértek magatoknak halgató helyet; de ha ki kell mondani; vagy nagy szégyentekre, vagy nagyon korán; – Hány van köztetek? mondjátok-meg kedvesink! hány van? a' ki egy mély be-látású Férjfinak jól rendbe szedett Magyar beszédét meg-tudná érteni; én meg-nem-határozom: számláljátok-meg magatok. El-tették ezt a' nemzeti boldogságot hajdani Magyar köntöseitek' sír-halma alá, a' Német és Frantzia tselédek. – Az idegen születésű szoptató dajka, a' haj-bodrozó Leány-Asszony, a' mulattató Kis-Asszony, ha több nem volna-is, mind olyanok; a' kiknek társasága nélkül tsak egy óráig sem lehettek-el: ezek pedig a' Ti kedvetekért, hogy szolgáljanak-is, 's magyarul-is megtanuljanak; nem tselekszik: hanem annyira meg-bűbájozták még szavatok-hangját-is, hogy szégyenlenétek magyarul beszélni, 's utóbb nem is értenétek. Ha annyi volna köztetek, a' ki a' magyar szót, igaz hangon tudná ejteni, mint a' ki nem érti, még szerentsés volna állapotja szép Nemeteknek; de ettől meg-váltatok az idegekkel való társalkodás miatt: 's annyira vittétek nyelvünk' utalását, hogy beszédetek, ruhátokkal tökéletesen meg-egyezővén, el-nyomta ez a' kárhuzatos homály, Ősi származástoknak tsak azt a' kis fényjét is, melly még sokakban közületek, a' Nemes Testállásból 's magyar szeméremből kitündökölhettek. A' Német, Olasz, Francz könyv kedves volt előttetek; a Magyarat pedig utáltatok olvasni, hogy utóbb, nem is értettétek. Sőt!

Leg-első gondotok volt mind magatoknak, mind idegen Dajkákotoknak, hogy Gyermekseitek szájába idegen nyelvet oltsatok: tsak az ártatlan természetnek köszönhetik tsetsemőitek, hogy a' *Papa* hangot tsak ugyan el nem tévesztették, 's *Apjaik'* nevén

kezdték a beszédet; mert már a' magatok *Anya* nevét *mamára* tseréltették vélek az idegen Dajkák. Rá-szoktattátok testeiket a' puhaságra, az egy-másra aggatott ruha-darabok' viseletével. – Magatok' alkalmaztatása példájával erköltseiket-is; sőt a' régi kovász által, még a' születésben hajlandóságait-is úgy el-allyasítottátok; hogy tsak az egy lovaglás maradt már; melly őket hajdani Óseik' nyereségére emlékeztethette: tsak a' Históriaknak Németül 's Frantziául (tsuda Isteni gondviselés)! olvasása egyedül, melly régi Törsökink' *Virtusinak* követésére, imúgy-amúgy serkent, hette: alig találunk Ifjakat fiaink közül, magyar vér-keveréssel, alig magyar hangzatú beszéddel, alig meg-emberedett erköltssel. – Valóban a' Magyarok' Istene különös tsuda-képpen szerzetté ezt a' nagy változást nemzeti dolgainkban; mert annyira ment már köztünk tulajdon nemzetünknek utalása; hogy a' mostani újra fel-vett Magyar öltözeteket, ez előtt tsak esztendővel-is maszkarának; a' szabad szóllást, gondolkozást, Nemességünk' megismerését, bolondoskodásnak; a' Koronához, ősi rendtartáshoz, szép szokásokhoz való buzgóságunkat, gyermekségnek, szélességnek, gorombaságnak mondotta volna, nem tsak a' Ti Nemetek, hanem Nemzetünknek átallyában nagy része. Térjetez magatokba, nem. Ti voltatok e' okai mind ezeknek; nem a' Férjfiakon való fentéjjazástok tselekedte e mindezeket? úgy hogy a' kik köztetek a' hajdani jó vérenek tsak felével bírnak-is, félő: hogy a' szent Gyülekezetekben-is tsúfot ne üzzetek, a' még egészen régi lábra nem állott, de most arra törekedő Ifjabb Magyarinkból.

Lehet hát és bizony méltán lehet tartani, most is álhatatlanságtoktól; mert a' titok nem tartás, mellyet szó-szóllótok fel-hozott sokkal kevesebb hiba annál az egésznél, az állhatatlanságnál. – De a' mi szerelmünk, 's Nemzetünk' Ditsósége tsak-ugyan, nem engedi: hogy kívánságtokat ne tellyesítsük – hanem – Tudjátok azt: hogy a' Magyar, ilyen nagy változás alkalmatosságával vissza vetvén szemeit az el-múltakra, hittel ajánlott hűség nélkül, még a Férjfiakat sem szerette jó Hazafiaknak ismerni; holott azoknak, mind az Asszonyaikra való gondviselés, mind átallyában, az egész Országnek, mindennemű jól-léte bőrökben állván, nagyobb állandóságot lehet tőlük reményleni, mint Ti tőletek. Ne nehezteljétek tehát; ha kívánságtokat bizonyos fel-tételek nélkül meg nem engedhetjük; és ha azon feltételekre reá nem állatok: hidjétek-el

hogy' nem hogy Gyülekezeteinkbe bostátanánk-be, hanem hűség-tekhez sem bizhatunk semmit-is, 's kéntelenek leszünk a' Nemzet-hez való hűségi elenségekről örökös gyanakodásba maradni. – Ezek lesznek tehát, a' fel-tételek, melyeket szentül fogadnotok kell, ha híveink akartok maradni, s' azt akarjátok: hogy mi is szín-mutatás nélkül szeressünk.

1. A' Férjfiak' elsőségét megismerjétek; őket annál mint eddig, jobban betsüljétek, és azt, hogy a' Férjfi, a' szó 's beszédközt való betsület adást töletek nem kívánja; nem idegen módra, nem a' Házassági rendtartás Törvényjére, hanem arra magyarázzátok, hogy jó Barátoknak vall benneteket.

2. Mivel a' tápláló nedvességek a' testet, a test az indulotkat, az indulat a' hajlandóságokat formállyá, 's változtatja: ha a' gyermeket fogadni nem restelletek; szoptatni se resteljétek, ha tsak azt, vagy testetek' természete vagy nyavalyátok nem ellenzi. Azt a' kegyetlen tunyaságot, melly szerént egy alá-való származású, 's nemtelen indulatú idegennek tejével kínzottátok nemes eredetű tsetsemőiteket, a' miatt, hogy magatok' melljét szívatni sajnáltátok; egy átaljában szép-Nemetek' rendtartási közül gyökerestől ki-irtsátok. Gyermekeiteket, Férjjetek', „s magatok' szeme' előtt, és nem más által, hanem magatok neveljétek: puhaságra, lány erköltsökre, idegen szokásokra ne taníttátok; hanem azt a' Magyar Nemes, de nem goromba nyerseséget, ditsőségre törekedést, szép Lelket, jó idején beléjek oltsátok.

3. Az idegen öltözeteket, valamint most el-hánytátok, úgy soha ezután fel ne vegyétek, 's bűbájosán kedveltető példátok miatt Férjeitekkel-is fel ne vetessétek: gyermekeiteknek pedig még tsak ne is mutassátok: mert mitsoda képtelenül élnétek vissza engedel-münkkel; mikor Magyar Gyülekezeteinknek Szent Helyjei, édig tornyozott fej-nevelőkkel, más-ból pótolta, vagy magatokébüi mester-séggel fűrt-faragott haj-bodrozatokkal, tsipő' nevelő szélesen ki-abrontsolt leplekkel, s más Nemzet' tsúfoló kísérletekkel villogná-nak; 's kivált ha ez lassan, lassan, hasogatott foszlángot, nyereg formára ki-vésett formátlan süveget, térdben öszve kötözött nadrágot, tsatos paputsot, le-konyúlt fülű idegen tsizmákat vonna maga után a' Férjfiakra-is. – Mitsoda keserves emlékezet lenne az mi-nénkünk? hogy kedvességeknek adott engedel-münk, így meg-mots-kolná temető sírjából tsak most illedező hajdani szép viseletünket.

4. Nemzeti nyelveket szorgalmasan tanuljátok, 's mentül előbb meg-is tanuljátok. Magyarral, ha az magyarul nem tud is, idegen nyelven ne beszéljétek: gyermekeitekkel pedig, éppen ne. Sőt azokat mind addig semmiféle nyelvet tanulni ne engedjétek, vslamig magyarul jól nem tudnak: akkor-is tsak olyan parantsolattal, hogy az idegen nyelvet, tsak idegenekkel való beszélgetésre, könyv olvasásra, 's fordításra tartsák.

Soha a' Gyülekezetekben, közbe no szóljatok; sőt egymás közt való suttogással-is, a' tanátskozást ne alkalmatlaníttátok: a' játékszínekbe, 's multságos társalkodásba való magatok alkalmaztatásának, békét hagyatok: egy-szóval mindent meg-tselekedjétek valamit tsak az olyan szent helyeknek méltósága, és tisztelete megkíván, mind tőlünk, mind tőletek.

Ezen fel-tételek mellett bizvást bejöhettek Gyülekezeteinkbe, 's vehettek különös helyt magatoknak, kedvesink, és valamenynyszer oda jöttök, meg-emlékezzetek: hogy ti vagytok egy olly különös titkos erő az Országban: melly formálhatja a Nemzetet a' szülés, nevelés, és maga-alkalmaztatás által. Ezt az erőt rosszra ne fordítsátok; hanem mutassátok-meg a' Világnak: hogy egy méltóságos vérkeverésű Magyar Nemzet vagytok.

Költ Budán Aug. 1. napján 1790.

# TARTALOM:

## A magyar nőmozgalom régi dokumentumai.

Bevezetés. Írta Bedy Schwimmer Rózsa.....	1. lap
A magyar Anyáknak az Ország- Gyűlésére egybe-gyűlt Ország Nagyai', s' magyar atyák' elejébe terjesztett alázatos kéréssek. (Bárány Péter 1790.).....	7. lap.
A' magyar Asszonyok Prókátora, A' Budán össze gyűlt Rendekhez.....	21. lap.
A' Férfiak Felelete Az Asszonyokhoz. (Pálóczi Horváth Ádám?).....	31. lap.

